

Prijs 10 cent

Urgentie

program

voor de Gemeenteraadsverkiezingen 1939
Vastgesteld door de Partijraad op de
18e Februari 1939. Voorzien van inleiding
en toelichting.

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

DNPPI
SDAP
1939
001

Secretariaat S.D.A.P. - Tesselschadestraat 31
Am-West

Not Lendable

Inleiding

Met de eerste Dinsdag der maand September van dit jaar 1939 neemt de vierjarige zittingsperiode van de 1056 Gemeenteraden een einde en reeds in de loop der maand Juni daaraan vooraf gaande worden de kiezers — dat zijn tegenwoordig alle vrouwen en mannen van 25 jaar en ouder — opgeroepen, om deze bestuurs-organen opnieuw samen te stellen.

Voorheen werden de Raadsverkiezingen uitsluitend beheerst door aangelegenheden van plaatselijke aard. Zo is het niet meer. In deze bewogen tijden is elke algemene verkiezing bovendien een referendum over de grote vraagstukken die ons Volk, ja de Mensheid zo intensief bezig houden.

Zo wij spreken over de tijdsproblemen, dan denken wij in de eerste plaats aan de economische crisis, die nu al zovele jaren als een vloek ook op Nederland rust. Het is niet te ontkennen, dat ten onzent grote offers worden gebracht, om de uit deze crisis voortvloeiende ellende te beteugelen. Doch het is evenzeer juist, dat deze inspanning van de Overheid, de in het volksleven gegroeide organisaties en goed-willende particulieren niet in staat is geweest, om de werkloosheid belangrijk in te tomen. In de ene maand moge het cijfer wat lager zijn dan in de andere, het blijft om de 400.000 draaien.

In steeds bredere kringen van ons volk groeit het besef, dat men in deze toestand niet berusten mag. Het moge waar zijn, dat de Regering van een enkel land niet in staat is, om de oorzaken ener wereldcrisis weg te nemen, het is evenzeer waar, dat zij een grootse poging kan doen, om de gevolgen der crisis belangrijk in te perken. De Scandinavische landen, Zweden, Denemarken, Noorwegen, alle drie door sociaal-democraten geregeerd, zijn in dat opzicht lichtende voorbeelden. Terwijl men ten onzent de indruk krijgt, dat de millioenen die men voor werkloosheid-bestrijding uitgeeft, als zand van be-

trekkelijk kleine, althans onsamenhangende maatregelen door de vingers der overheid lopen, voert men daar in het Noorden van Europa een even doordachte als effectvolle crisis-politiek. Men wacht er niet in gelatenheid op wat komen zal, doch slaagt er in, de schokken der conjunctuur op te vangen en aldus de volksmassa's te behoeden voor de op- en neêrgang van haar economisch bestaan, die het leven hier zo pijnlijk onzeker maakt.

Ook in Nederland dient eindelijk de bestrijding van crisis en werkloosheid te worden gevoerd volgens een plan, waarin de weg naar een beter leven voor ons allen is aangegeven. In zulk een plan behoren twee groepen van maatregelen te zijn uitgewerkt. Ten eerste maatregelen om door middel van de uitvoering van omvangrijke openbare werken zo spoedig mogelijk grote groepen werklozen aan de arbeid te zetten. Ten tweede maatregelen die kunnen dienen om landbouw, handel en bedrijf te prikkelen tot meerder activiteit. Op deze wijze is men er in de Scandinavische landen in geslaagd om de welvaart te herstellen en in stand te houden. Op deze wijze zal men ook hier het braakliggende goud en de ongebruikte arbeidskracht tot samenwerking en dus tot nieuwe productiviteit moeten brengen. Zulk een plan is er al. Het is het Plan van de Arbeid, door S.D.A.P. en N.V.V. opgesteld en in het Nederlandse volk uitgedragen.

Uitvoering van dit plan is van de huidige Regering echter niet te wachten.

Wat Nederland nodig heeft, is een op sociaal gebied eensgezinde Regering, die het initiatief neemt tot een grootse poging om alle krachten van ons volk samen te binden in een hardnekkige aanval op de werkloosheid, opdat de honderdduizenden, die thans mismoedig in een donkere toekomst blikken, worden opgericht en van hoop op betere tijden vervuld.

Dat is niet alleen het belang der arbeidersklasse.

Ook de middengroepen van ons volk ondergaan de

slechte gevolgen der voortdurende crisis-omstandigheden. Zowel de werklozen die van een klein steunbedrag moeten trachten rond te komen, als de werkenden met hun sterk verlaagde lonen zijn als consumenten van minder betekenis geworden. De totale som aan loon, die voorheen werd ontvangen en die vrijwel in zijn geheel werd uitgegeven, is belangrijk verminderd. Het spreekt van zelf, dat daardoor de grondslagen van het bestaan van de handelsdrijvende middenstand worden aangetast. Grossiers, handelsreizigers, winkeliers, zelfstandige handwerkers, marktkooplieden en venters zagen hun zaken achteruitlopen en hun winst ineenschrompelen.

Ook andere middengroepen raakten er slecht aan toe. Doordat fabrieken en werkplaatsen gesloten werden of werden ingekrompen, kwamen niet alleen arbeiders, doch ook ingenieurs, technici, meesterknechten en opzichters, administratieve en technische ambtenaren werkloos. Doordat de overheid haar uitgaven inkromp, verloren ook vele onderwijzers en leraren hun betrekking, terwijl voor nieuwe, afgestudeerde krachten geen plaats open komt. Meer dan tienduizend jonge onderwijzers vragen vergeefs de taak te mogen verrichten, voor welke zij opgeleid zijn.

Zo raakt de crisis de ene groep na de andere aan en brengt haar in zware moeilijkheden.

Onder deze omstandigheden doet de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij een beroep op allen, die lijden onder de huidige crisisgevolgen, om zich met haar te keren tegen een maatschappelijk stelsel, dat schuldig staat aan deze omvangrijkste, langdurigste en felste crisis, die het thans levend geslacht ooit heeft gekend.

De mens moet, inplaats van slachtoffer der techniek van productie en distributie, haar beheersers en regelaars worden. Het onbeheerste kapitalisme, dat in den blinde voortbrengt en evenzeer in den blinde de productie weer stillegt, dient vervangen te worden door een stelsel van bewuste regeling, dat gericht is

op een redelijke voorziening in de stoffelijke behoeften der mensheid, door het Socialisme.

Dat is ook nog om een andere reden, die evenzeer ons levensbelang raakt, noodzakelijk.

Gebruik makend van de economische ontredde- ring, waartoe het heersend maatschappelijk stelsel de wereld heeft gebracht, proberen duistere machten de mensheid terug te slingeren in een staat van volslagen rechteloosheid en slavernij. Gesteund door de geldmacht van hen, die in verblinde haat tegen de omhoogstrevende werkende bevolking zich hun economische heerserspositie zien ontglippen, ontstonden de mensenvijandige bewegingen van fascisme en nationaal-socialisme als tegenhangers van het communisme. Met niets ontziende middelen wordt door deze bewegingen elk spoor van menselijkheid onderdrukt en zo mogelijk uitgeroeid, teneinde de volkeren te maken tot willoze werktuigen in handen van machtsdronken en verwaten heersers.

Door prikkeling van de laagste instincten en welbewuste misleiding door het doen van onbepaalde beloften is het gelukt, een door de crisis weerloos gemaakte bevolking in verschillende landen tot knechtschap te brengen.

De afschuwelijke gevolgen daarvan in de vorm van een schaamleuze rassenhaat, geloofsvervolging, geestelijke en zedelijke verwildering zijn voor ieder waarneembaar. De op vernietiging gerichte activiteit dreigt onze beschaving in oorlog te doen ondergaan.

Onder welke leuzen deze bewegingen ook mogen optreden, de feiten leren, dat zij uitlopen op een afschuwelijke geweld-heerschappij in het binnenland, op bedreiging met oorlog tegen andere volken. Bloed en vuur, onderdrukking en vervolging, roof en vernietiging zijn overal de resultaten van de dictatoriale stelsels van regering.

Ook in ons land worden pogingen gedaan, om de rechten en vrijheden des volks te vervangen door de dictatuur van een enkeling. Zouden deze pogingen

slagen, dan zou ook hier de vrijheid worden vervangen door staatkundige en geestelijke slavernij, het recht door willekeur, de medezeggenschap der burgers door bloedige onderdrukking.

De massa van het Nederlandse volk is — wij zijn er zeker van — niet te vinden voor denkbeelden, die vreemd zijn aan zijn aard en wezen, die ongeluk brengen over de landen, waar zij in practijk worden gebracht en die de afschuw opwekken van heel de beschaafde wereld.

Om dit alles is het gewenst, dat ook deze verkiezingen voor de Gemeenteraden worden tot een grootse manifestatie voor de Democratie en het Socialisme. Voor de Democratie, wijl zij aan ons volk de gelegenheid verschaft zichzelf te besturen naar zijn eigen inzichten en contrôle mogelijk maakt op zijn gekozen vertegenwoordigers; voor het Socialisme, wijl dit de verlossing betekent uit het kapitalisme, dat een gesel voor de mensheid is geworden.

Naast deze algemene beginselen, zullen het de bijzondere belangen, bij de Gemeenteraden betrokken, zijn, die deze verkiezingen zullen beheersen.

Toen 45 jaar geleden de S.D.A.P. haar plaats ging innemen temidden der politieke partijen, vond zij een arbeidersklasse, die in treurige omstandigheden het moeilijke leven sleet. Politieke rechten bezat zij niet. Er werd bij haar, over haar, doch zonder haar beslist, ook waar het haar eigen belangen betrof. Het kiesrecht was voorbehouden aan de bezittende klasse. De vakbeweging moest haar loopbaan nog beginnen, zodat de werkgevers eenzijdig de arbeidsvoorwaarden bepaalden.

Zonder vertegenwoordiging in de openbare lichamen, zonder pers van enige omvang, was zij overgeleverd aan de bezittende klasse, die haar exploiteerde in haar belang, doch overigens haar aan haar droevig lot overliet.

De arbeidersgezinnen huisden in woningen, die deze naam nauwelijks verdienden. In de steden en in de

dorpen moesten zij veelal een onderkomen vinden in ellendige krotten, die spotten met alle eisen van gezondheid, zedelijkheid en behagelijkheid. En de buurten, waarin deze krotten waren samengebracht, waren grauw, kaal en stinkend, zonder schoonheid, zonder gelegenheid tot ontspanning of beoefening van spel en sport.

De arbeidstijden waren in den regel 12 uren per dag en vele lonen bewogen zich in de steden tussen f 6.— en f 10.— per week. Op het platteland waren zij vaak nog lager.

Het onderwijs beperkte zich tot een minimum. Het werd gegeven door een jammerlijk bezoldigd onderwijzerscorps in slechte gebouwen en in overbevolkte klassen. Middelbaar en hoger onderwijs waren voor de volkskinderen afgesloten. Aan kunst en wetenschap had de massa geen deel.

Voor de volksgezondheid werd weinig meer gedaan dan nodig was om de betere standen voor besmetting te behoeden. De sterfte, in het bijzonder der kinderen, was buitengewoon groot. De geneeskundige verzorging liet alles te wensen over. Tuberculose en andere volksziekten maakten aan veler leven een ontijdig einde.

In tijden van werkloosheid, ziekte of ongeval van den kostwinner waren de gezinnen aan de diepste armoede overgeleverd, „bedéling” was dan de enige toevlucht. Voor de ouden van dagen werd zo goed als niets gedaan.

In de Gemeenteraden werd van de arbeidersbelangen nauwelijks gerept. Het kwam er op aan, de belastingen voor de bezittende klasse zo laag mogelijk te houden. Voor de buurten der gegoeden werd veel gedaan, voor haven- en handelsinrichtingen had men ruimschoots het geld der gemeenschap over, aan krotten-exploitatie en grondspeculatie werd ruim baan gelaten. Voor de massa van het volk werd zo weinig mogelijk verricht, was een hardvochtige schrielheid regel.

Toen de Sociaaldemocraten een veertigtal jaren

geleden de gemeenteraden begonnen binnen te dringen, zetten zij zich onmiddellijk aan het werk om, binnen de grenzen natuurlijk van de wet en de mogelijkheden, die er ter plaatse waren, de toestand der bevolking te verbeteren.

Zo zijn onder sociaal-democratische invloed in de loop van enkele tientallen jaren op het gebied der volkshuisvesting en grondpolitiek, volksonderwijs en opvoeding, volksgezondheid, verzorging van werklozen, zieken, armen en ouden van dagen, de aanleg van wegen en kanalen, het stedschoon en de stads-uitleg hervormingen tot stand gebracht, die de aandacht trekken van hen, die in Europa en ver daarbuiten zich met deze onderwerpen bezig houden.

Ziethier enkele cijfers en feiten, aan officiële gegevens ontleend:

Gemiddelde levensduur. Deze geeft een duidelijk beeld van de verbetering van de hygiënische toestanden in de laatste veertig jaar. Terwijl de gemiddelde levensduur in ons land in de jaren 1890—1899 47 jaar was, is zij thans 62,5 jaar, een vermeerdering dus met ruim 30 %.

Volkshuisvesting. Onder de sterke druk der sociaal-democratische fracties in de Gemeenteraden werden sedert het totstandkomen van de Woningwet gebouwd 150.000 verenigingswoningen en 60.000 gemeentewoningen. Er werden 150.000 woningen verbeterd en 40.000 onbewoonbaar verklaard. Aan bouw-voorschotten werd ongeveer een milliard gulden verleend.

Zuigelingensterfte. De zuigelingensterfte daalde in dit tijdvak van bijna 16 tot minder dan 4 per 100 levend geboren. Grote invloed is hierop zeker uitgeoefend door de in dit tijdperk in het leven geroepen consultatie-bureaux voor zuigelingen, waarvan er thans in ons land 934 bestaan.

Uitzending van zwakke kinderen. Naast de consultatiebureaux en de schoolartsendiensten speelt bij de

verbetering van de gezondheidstoestand der kinderen de uitzending van zwakke kinderen een belangrijke rol. Bedroeg het aantal uitgezonden kinderen in 1898 1190 met 29117, in 1937 was dit gestegen tot 27184 met in totaal 1.217.801 verpleegdagen.

Tuberculosebestrijding. Zeer sprekend zijn ook de cijfers van de vermindering der sterfte aan tuberculose. Deze bedroeg in 1898 16 per 10.000 inwoners en daalde in 1937 tot 4.79. Terwijl in 1898 op iedere 2000 inwoners 37 sterfgevallen voorkwamen, waarvan 7 aan tuberculose, dus bijna 1 op de 5 sterfgevallen, stierven in 1937 per 2000 inwoners 17 personen, waarvan slechts 1 aan tuberculose. De kern van de tuberculosestrijding vormen de consultatiebureaux. Het eerste consultatiebureau werd in 1903 opgericht in Rotterdam. Thans zijn er in het gehele land 32 districtsconsultatiebureaux met ruim 100 kringbureaux.

Ziekenhuis- en sanatoriumruimte. De gelegenheid tot verpleging in ziekenhuizen en sanatoria is zeer verbeterd. In 1898 waren in ons land voor 100.000 inwoners beschikbaar 188 ziekenhuisbedden en 0 sanatoriumbedden. In 1937 was dit aantal 365 ziekenhuisbedden en 50 sanatoriumbedden.

Drinkwatervoorziening. Terwijl in 1898 nog slechts 93 gemeenten, omvattende 45 pct. der bevolking, van een drinkwaterleiding waren voorzien, is dit aantal in 1938 gestegen tot 688 gemeenten, die ongeveer 85 pct. van de totale bevolking van ons land omvatten.

De gemeentebesturen hebben aan dit alles hard medegewerkt.

En zo zijn de gemeenten, die vroeger niet anders waren dan de instrumenten der bezittende klasse om haar belangen waar te nemen, geworden tot de organen ener sociale en culturele opheffing der burgerij. Zo zijn de meeste Nederlandse gemeenten geworden tot bloeiende gemeenschappen, die in menig opzicht voor het Rijk voorbeeld en aansporing waren voor vele wettelijke maatregelen van sociale aard.

Deze machtige ontwikkeling van het Nederlandse gemeentewezen, die meer dan een kwart eeuw heeft geduurd, is enkele jaren geleden gestuit.

De economische crisis, die hierboven is geschetst, heeft enige tijd, nadat zij ook in ons land zich gevoelen deed, haar invloed doen gelden op de geldmiddelen der openbare lichamen, ook op die der gemeenten. Als volksinkomen en volksvermogen aanzienlijk dalen, dan brengen ook belastingen en heffingen minder op. Deze achteruitgang zou goeddeels op te vangen zijn geweest, enerzijds door verhoging van de heffingspercentages, anderzijds door een onvermijdelijke bezuiniging. Dan zouden de gemeenten het stellig moeilijk hebben gehad, haar beweging omhoog zou ongetwijfeld zijn vertraagd, doch zij zouden zonder zware schade door de crisis heengekomen zijn.

De elkander opvolgende burgerlijke regeringen hebben het echter anders gewild. Zij hebben een reeks van maatregelen genomen of bevorderd, waarvan het resultaat wel moest zijn, dat de meeste gemeenten in grote financiële moeilijkheden kwamen. Het noodlottigste daarbij was, dat de elkander opvolgende Regeringen zich op het standpunt stelden, dat de geldelijke ondersteuning ook van het groeiend leger der werklozen de taak der gemeenten moest blijven. Hoe moesten de gemeenten nu de grote sommen bijeenbrengen, nodig voor die geldelijke ondersteuning? De middelen, die de gemeenten mogen heffen, zijn nauwkeurig in de wet omschreven en beperkt. Daarbuiten mogen zij niet gaan. Dat begreep men in de betrokken Haagse departementen ook en daarom verklaarde men zich bereid, van Rijksweg een „bijdrage" in de werkloosheidsuitgaven der gemeenten

te verstrekken. De rest hadden de gemeenten op haar wijze te vinden.

Welke gevolgen had deze onmogelijke regeling voor vele gemeenten met een omvangrijke werkloosheid?

In de eerste plaats zagen zij zich genoopt, de haar wettig toegestane belastingen tot het hoogste punt op te voeren. Maar daarmee kwamen zij er nog lang niet. Zij waren wel verplicht, om haar uitgaven te verminderen tot het laagst mogelijke peil. Zo kwamen tal van gemeenten in de noodzakelijkheid, om wat twee generaties op stoffelijk en cultureel gebied hadden opgebouwd, ten dele, of tot de grond toe af te breken. Zo tuimelden in alle delen des lands tal van sociale instellingen, die gedurende een reeks van jaren de burgerij ten zegen zijn geweest.

Aanvankelijk heeft een kwaadwillige burgerlijke pers, daarbij gesteund door sprekers en schrijvers, die tot op de hoogste plaatsen zetelden, het willen doen voorkomen, alsof men hier te doen had met de gevolgen van een „lichtzinnige financiële politiek”, die met name onder invloed van de sociaaldemocraten in de gemeenteraden gedurende de laatste kwarteeuw zou zijn gevoerd. Met energie is de S.D.A.P. tegen deze valse voorstelling van zaken opgekomen. Zij toonde aan, dat in de laatste 25 jaren inderdaad de arbeidersvertegenwoordigers hebben moeten aandringen op het doen van uitgaven om te voorzien in misstanden en tekortkomingen, die de vroegere machthebbers hadden veroorzaakt en hadden laten voortbestaan, doch dat dit nergens, en zeker niet in gemeenten, waar de sociaal-democraten een enigszins betekende invloed uitoefenden, heeft geleid tot een minder juist financieel beheer. Dat zouden Gedepu-

teerde Staten en de Kroon, die toezicht houden op het financieel beheer der gemeenten, trouwens niet toegelaten hebben. De financiële nood is eerst ontstaan op het ogenblik, dat het Rijk willekeurig en eenzijdig verklaarde, dat de ondersteuning der door de crisis getroffen primair de taak der gemeenten was, terwijl uit 's Rijks kas niet meer dan „bijdragen" in de gemeentelijke lasten, die daarvan het gevolg waren, zouden worden gegeven.

Dit laatste nu achten wij in hoge mate onbillijk. De werkloosheid, die als gevolg van de wereldcrisis ook ons land teistert, moet worden beschouwd als een nationale ramp, welker noodlottige gevolgen voor een groot deel van ons volk door de ganse natie behoren te worden gelenigd. De gemeenten, met haar door de wet beperkte financiële mogelijkheden, zijn niet in staat, de daartoe nodige middelen bijeen te brengen. Dit is een taak voor de Regering, die het ganse land overziet en maatregelen kan nemen om zich het geld daarvoor te verschaffen. Zo heeft men het ook elders, b.v. in Engeland, begrepen, waar de werklozenzorg zaak der Regering is.

Ten onzent heeft men het dus anders gedaan. Hier heeft men de gemeenten voor dit doel haar financiën doen ruïneren en op haar nog de schuld van de ontreddering willen schuiven bovendien.

Dit laatste is echter niet opgegaan. Thans geven ook de burgerlijke partijen het toe, dat men in dit opzicht te ver is gegaan en dat er toestanden zijn ontstaan, die niet houdbaar zijn.

De Regering bleef echter jaren lang doof voor deze stemmen. Zij heeft zelfs nog op andere wijze de moeilijkheden der gemeenten verzwaard. Zij heeft de wet-

gever er toe gebracht, de uitkering uit het Gemeentefonds van jaar tot jaar te verlagen.

Zo heeft het Rijk de gemeenten gedwongen haar uitgaven ver boven haar krachten te verhogen, tegelijkertijd haar inkomsten met aanzienlijke bedragen verminderd en haar zo de weg naar de afbraak en het tekort opgedreven.

Thans is reeds, practisch gesproken, meer dan een derde deel der Nederlandse gemeenten „noodlijdend”.

Van die staat van noodlijdendheid maakte de Regering gebruik om die gemeenten elke vrijheid om haar huishouden in te richten naar het inzicht van de meerderheid der burgerij, te ontnemen. Tot in de kleinste kleinigheden wordt haar voorgeschreven, wat zij te doen en vooral wat zij te laten hebben.

Zo worden eertijds bloeiende gemeenschappen, die in het sociaal en cultureel belang der burgerij zegenrijk werkzaam waren, tot administratieve verlengstukken van het Rijk gemaakt, zonder eigen initiatief, zonder autonomie, zonder kracht om noden te lenigen, gemeenschapsbelangen te dienen. Zij zijn schaduwen geworden van wat zij eens zijn geweest.

En nu het zover is, ziet de Regering in, dat getracht moet worden andere wegen in te slaan. De enige goede weg: het overnemen van de werkloosheidslasten (de crisis-Armenezorg inbegrepen) door het Rijk, wil zij echter blijven mijden. De door haar bekend gemaakte plannen gaan weer voornamelijk in de richting van het leggen van zwaardere lasten op de burgerij der noodlijdend gemaakte gemeenten.

Wil dat streven worden gestuit, wil men, natuurlijk onder aanvaarding van het wettelijk toezicht van Gedeputeerde Staten en de Kroon en met erkenning

van de moeilijkheden, die deze crisistijd meebrengt, de gemeenten weer maken tot de levenskrachtige plaatselijke bestuursorganen, die zij eens geweest zijn, dan dienen de kiezers bij de komende stembus op overduidelijke wijze van hun verzet tegen de voortschrijdende vernieling der zelfstandigheid van de gemeenten te doen blijken.

Het zal er in de naaste toekomst echter niet alleen op aan komen, de gemeenteraden in hun oude staat te herstellen. Een nieuwe taak, nieuwe mogelijkheden doen zich voor haar open.

De economische weder-opbouw van ons land kan niet worden overgelaten aan de goede of kwade wil, de inzichten in winst- of verliesmogelijkheden van de kapitalistische groepen. Wij zullen de weg moeten zoeken van de onbeheerste naar de planmatige voortbrenging en verdeling van de goederen, die voor het onderhoud van ons volk nodig zijn. De noodlottige opeenvolging van korte perioden van koortsachtige productie en langdurige tijdperken van diepgaande crisis moet worden verbroken. Er moet regel en gelijkmatigheid in dat alles worden gebracht, wil de mensheid een hoopvoller, vrediger, rustiger toekomst tegemoet gaan. Daarbij zullen de gemeenten een belangrijke taak hebben te vervullen.

Het is om dit alles, dat de S.D.A.P. voor de komende verkiezingen een urgentie-program heeft opgesteld, dat zowel de eisen bevat, die aan regering en wetgever moeten worden gesteld, om de gemeenten weer op meer normale wijze te kunnen doen functionneren, als de eisen, die in de gemeenteraden zelf kunnen worden gesteld, verdedigd en tot ene werkelijkheid gemaakt. Dit urgentie-program luidt aldus:

Urgentie-program voor de Gemeenteraadsverkiezingen 1939

a. Autonomie.

1. Handhaving en verdediging, op de grondslag van Grondwet en Gemeentewet, van de autonomie der gemeenten en van haar democratische bestuursvorm.
2. Instelling van een instantie, waarin de Regering overleg kan plegen met de gemeentebesturen alvorens zij belangrijke beslissingen te hunnen opzichte neemt.

b. Financiën.

1. Wijziging van de financiële verhouding van Rijk en gemeenten, zodanig, dat de toestand van noodlijdendheid, waarin vele gemeenten verkeren, wordt opgeheven en een normale financiering weder mogelijk wordt.

c. Sociaal-economische eisen.

1. Inperking der werkloosheid door het met energie uitvoeren van openbare werken. Voldoende onderhoud van openbare gebouwen.
2. Het worde de gemeenten mogelijk gemaakt daartoe over te gaan door voorschotten en bijdragen van Rijkswegen. De betaling van rente en aflossing der voorschotten worde geregeld met inachtneming van de financiële toestand der betrokken gemeenten.
3. Uitvoering ook van werkverschaffingswerken waartoe van Rijkswegen niet alleen voldoende bij-

dragen worden verleend in de lonen, doch ook in de bijkomende kosten (grondaankoop, materialen, gereedschappen, toezicht, sociale lasten).

4. Werkverschaffingslonen en ondersteuningsnormen, die het de gezinnen der werklozen mogelijk maken de noodzakelijke kosten van levensonderhoud te bestrijden.
5. Maatregelen tot scholing en beroeps-omvorming van werklozen, die daaraan behoefte hebben.
6. Bijzondere maatregelen voor scholing, tewerkstelling, ontwikkeling en ontspanning van jeugdige werklozen.
7. Verschaffing van geëigend werk aan werkloze hoofdarbeiders, beoefenaren der vrije beroepen en kleine zelfstandigen.
8. Voorlichting en steun aan het plaatselijke bedrijfsleven. Deelname door de gemeenten aan de economische opbouw.

d. Volkshuisvesting.

1. Aanbouw naar de werkelijke behoefte van woningen voor arbeiders en kleine middenstanders, bij voorkeur met behulp van Rijksvoorschotten krachtens de Woningwet aan bouwverenigingen en gemeenten. Sanering van oude stadswijken.
2. Bouw van woningen met lage huren, inzonderheid ter vervanging van krotten, voor grote gezinnen en ouden van dagen.
3. Overheidspremies ten behoeve van onderhoudswerken aan woningen.
4. Plaatselijke ordening van het bouwbedrijf.
5. Tijdig vaststellen van goede uitbreidingsplannen,

waarin voldoende gelegenheid is voor ontspanning. Behoud van Natuurschoon.

e. Middenstand.

1. Ontwikkeling van het credietwezen voor de handeldrijvende en industriële middenstand, in samenwerking met het Rijk.
2. Uitbreiding van het handelsonderwijs.
3. Instelling waar nodig van gemeentewege van cursussen (ook voor volwassenen) in verband met de wettelijke vestigingseisen.
4. Instelling van distributieraden en -commissies ten behoeve van het overleg tussen overheid en middenstand.

f. Steun aan kleine boeren.

1. Krachtige medewerking der gemeentebesturen aan de uitvoering van de Rijks-maatregelen tot steun van kleine landbouwers, veehouders, pluimveehouders en tuinders.
2. Actie van gemeentewege bij het Rijk voor verbetering van de normen voor deze steun, opdat de betrokken gezinnen de noodzakelijke kosten van levensonderhoud zullen kunnen bestrijden.

g. Onderwijs.

1. Herstel van de schade, toegebracht aan het onderwijs en aan de lichamelijke verzorging van het kind. Actie van gemeentewege bij het Rijk voor kleine klassen. Zorg voor goed voorbereidend onderwijs.

2. Uitbreiding van het Nijverheidsonderwijs en van het Land- en Tuinbouwonderwijs.

h. Openbare gezondheid.

1. Nauwlettende zorg voor de openbare gezondheid.
2. Maatregelen tot het voorkomen van ondervoeding.
3. Zuigelingen- en kleuterzorg. Schoolartsen.

i. Arbeidsvoorwaarden van het gemeentepersoneel.

1. Bevordering der medezeggenschap.
2. Herstel van het reëel karakter van het Georganiseerd Overleg.
3. Verzet tegen het weren van de vrouw uit de overheidsdienst.

j. Armenzorg.

1. Bijdragen van Rijkswegen in de kosten van ondersteuning van langdurig werklozen, kleine zelfstandigen en dergelijke categorieën van personen, die, als gevolg van de crisissomstandigheden, niet of niet voldoende in eigen onderhoud kunnen voorzien.

k. Samenwerking van gemeenten.

1. Samenwerking van gemeenten vooral ten plattelande, voor doeleinden, die door een enkele gemeente niet voldoende behartigd kunnen worden.

Toelichting op het Urgentie-program 1939

A. Autonomie.

I. In het staatsbestel van Nederland nemen de gemeenten en provincies een belangrijke plaats in. De uiteraard betrekkelijke zelfstandigheid van provinciale- en gemeentebesturen, grondwettelijk vastgelegd en in de betreffende wetten nader omschreven, heeft het initiatief van velen, die zich geroepen achten het openbaar belang te behartigen, tot ontplooiing gebracht. Gestuwd door de opvattingen omtrent de taak der gemeenten, zoals deze in de verschillende gemeenteprograms van de S.D.A.P. tot uitdrukking kwamen, vonden inzonderheid de sociaal-democraten op het brede terrein der gemeentepolitiek, rijkelijk gelegenheid, binnen het raam der Gemeentewet, van de gemeenten veel meer dan geografische eenheden te maken.

De economische neergang tastte een deel dezer bemoeiingen sterk aan; het begeleidende verschijnsel, de zucht tot centralisatie van de staatsmacht, greep in nog sterkere mate de betrekkelijke zelfstandigheid der lagere organen aan. Niettegenstaande de practijk van bijna een eeuw lang heeft aangetoond, dat binnen het raam onzer wetgeving het centrale gezag zich volledig kon doen gelden, terwijl daarnevens de betrekkelijke vrijheid van handelen der lagere bestuursorganen tot talrijke, voor de bevolking van vele gemeenten zegenrijke hervormingen leidde en het geheel stellig niet de bloei en vooruitgang van het economische leven in Nederland in de weg stond, is de autonomie der gemeenten ernstig aangetast.

Daardoor heeft ook de democratische bestuursvorm ernstig geleden. Enerzijds ondergraaft de centraliserende geest het verantwoordelijkheidsgevoel van de bestuurders van provincie en gemeente, anderzijds kweekt hij dictatoriale zeden, die in het staatsleven van Nederland in de tijd der Franse overheersing bekend waren.

Voor het uitoefenen van een krachtig gezag is een versterkte centralisatie niet nodig. De verarming in verantwoordelijkheidsgevoel, gemeenschapszin en sociaal medeleven, die plaatselijk het gevolg is van de alhemoeiing van het staatsgezag, is strijdig met het algemeen belang en in het bijzonder met de sociale taak, waartoe in Nederland de gemeenten geroepen zijn.

De tegenwoordige politiek van centralisatie is in wezen van reactionnaire strekking.

Bij de verdediging van het kostelijk historisch nationaal goed: de autonomie der gemeenten, verbonden aan de democratische bestuursvorm, staat de sociaal-democratie in Nederland vooraan.

B. Financiën.

1. Naast de algemene economische crisis bestaat in Nederland nog een bijzondere financiële crisis, die de gemeenten doormaken en die velen harer met verlies van zelfstandigheid, zelfs met financiële ondergang bedreigt.

Bij een sterk teruglopen van het nationale vermogen en inkomen en de ernstige achteruitgang van het bedrijfsleven, ligt het voor de hand, dat de inkomsten der gemeenten in belangrijke mate de invloed daarvan ondergaan. Het uiterst solide financiële beleid, dat in de gemeenten werd gevoerd, maakte het haar mogelijk in de eerste crisisjaren de storm het hoofd te bieden. Zonder het opleggen aan de gemeenten van schier ondragelijke lasten ten behoeve van de ondersteuning der werklozen en zonder de kortingen op de uitkeringen uit het Gemeentefonds, zou het beeld der gemeentefinanciën ook thans nog een belangrijk beter aanzien vertonen.

Terwijl de wet, regelende de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten, de bedoeling had, de gemeenten uit de financiële nood te verlossen, moet geconstateerd worden, dat thans meer dan een derde van het totaal aantal gemeenten direct noodlijdend

is, of wel door de noodzakelijkheid van het vragen van extra-bijdragen daaronder begrepen moet worden.

Dit is niet meer financiële achteruitgang, doch een ontbindingsproces, hetwelk door het beleid der regering wordt veroorzaakt.

Zonder voldoende financiën, is het voeren van een doortastende sociale politiek onmogelijk, raakt de autonomie onder de voet en behoort het zelfstandig gemeentelijk leven weldra tot het verleden.

Een regering, die van het standpunt uitgaat, dat de gemeenten in staat moeten blijven normaal te functionneren, vindt in de grondslagen der bestaande regeling voorshands voldoende mogelijkheid daarnaar te handelen.

Wanneer daarnevens de gemeenten grotendeels worden ontlast van de kosten der werklozenondersteuning en de crisis-Armenzorg, zal een normale financiering van de uitgaven der gemeenten op de basis van een sluitende begroting, waarin de sociale bemoeiingen een redelijke plaats behouden, weer mogelijk zijn.

Zelfs bij een goede regeling van de financiën tussen Rijk en gemeenten blijft haar toepassing van grote waarde. Besnoeiingen op uitkeringen uit hoofde van andere overwegingen dan financiële onmacht, maken ook de beste regeling tot een paskwil.

In het algemeen verlaagt regeringsdwang, steunen-de op financiële afhankelijkheid der lagere organen, het aanzien van het gezag.

Het streven mag niet gaan in de richting van nog grotere afhankelijkheid van de gemeenten van de dagelijks wisselende inzichten der regering; het moet integendeel zo sterk mogelijk zelfstandig financieel beheer bevorderen.

C. Economische eisen.

1. De benarde toestand, waarin vele gemeenten zich bevinden, brengen de gemeentebesturen er toe, de

uitvoering van normale openbare werken, die voor het functionneren van het gemeentelijk organisme onontbeerlijk zijn, na te laten. Wel worden daardoor rente en aflossing van het benodigde kapitaal bespaard, doch deze besparing is ten dele schijn, omdat daartegenover grotere werkloosheid staat met de daaraan verbonden uitgaven aan werklozensteun.

2. Wil de politiek der regering, beogende inperking van de werkloosheid, niet op zijwegen dood lopen, dan dient een bijzondere maatregel ter voorziening in de kapitaalbehoefte der gemeenten, die niet met een beroep op de vrije kapitaalmarkt kan worden bevredigd, te worden getroffen. Tegen lage rente dient het kapitaal te worden gefourneerd, dat de gemeenten voor bepaalde openbare werken nodig hebben. Dat zal in elk geval betekenen het opwerpen van een dam tegen de door de gemeentelijke onthouding veroorzaakte uitbreiding der werkloosheid.

3, 4, 5 en 7. In het tiende jaar van de economische crisis worden in Nederland de klanken, die het vrije spel der maatschappelijke krachten verkondigen, spaarzamer. Weldra zullen ook de stemmen, die een steeds dalend levenspeil aanprijzen als het middel tot herstel van het economische leven, moeten verstommen. Een ander toekomstbeeld is in zicht. Dat der georganiseerde productie, waarin voor elke arbeider plaats moet zijn.

Niet slechts het particulier initiatief, doch vooral de overheid van stad en land behoort zich rekenschap te geven van alle mogelijkheden om werkgelegenheid te scheppen. Is deze bemoeiing thans nog beperkt tot het doen uitvoeren van openbare werken, het bevorderen van uitbreiding der industrie, als daarbij de voorziening in de behoeften van het gehele Nederlandse volk tot uitgangspunt wordt genomen, zal het eerst mogelijk maken, de werkloosheid daadwerkelijk terug te dringen.

Op gemeentelijk gebied liggen mogelijkheden, die wachten op financiële en organisatorische hulp der

regering om tot werkelijkheid te komen en aan ettelijke tienduizenden werk te verschaffen. Op dit terrein opent zich een ver verschiët van gemeentelijk doortastend optreden, waarvan het resultaat, in stede van tot verarming, tot verrijking van ons volksleven zal leiden.

6. Gelijktijdig hiermede moet de zorg voor de jeugdige werklozen op brede grondslag van overheidswege worden georganiseerd. De hulp, welke tot nu toe door particuliere comité's wordt geboden, is, hoe ook te waarderen, in de regel onvoldoende.

7. Bij dit alles wordt niet uitsluitend gedacht aan geschoolde en ongeschoolde handarbeiders. De beoefenaren van de z.g. intellectuele vakken en vrije beroepen lijden niet minder dan de overigen onder de economische wanverhoudingen. Onderwijzers, leraren, technici, geschoolde en ongeschoolde administratieve krachten, in één woord de brede groep van „hoofdarbeiders”, is in sterke mate het slachtoffer geworden van de inperking der bemoeiingen van gemeentebesturen. Zij moeten aan de morele ellende onttrokken worden en het nieuwe beleid der gemeentebesturen moet er op gericht zijn, dit grote beschavingswerk te volbrengen.

8. De inzinking van het particuliere bedrijfsleven heeft een zodanig peil bereikt, dat herstel zonder financiële en morele steun van de overheid in veel gevallen op onoverkomelijke moeilijkheden zal stuiten. In een aantal gevallen zal uitsluitende regeringshulp, zo deze al geboden wordt, te laat komen. Daarenboven liggen de noden en behoeften van talrijke bedrijven zozeer binnen de gezichtskring van de plaatselijke overheid, dat een tijdig aangewende hulp hun ondergang kan voorkomen.

Het bij de pakken neerzitten betekent een nog verdere achteruitgang van het bedrijfsleven. Het is hoog tijd, dat het berusten in het schijnbaar onvermijdelijke een einde neemt en dat nieuwe energie en het scheppend vermogen van de gemeentebesturen de

opvatting, dat het Nederlandse volk naar een nog lager levenspeil heen moet, komen vervangen.

De S.D.A.P., en zij niet alleen, trekt uit de crisis-verhoudingen de noodzakelijke consequentie. Deze kan geen andere zijn, dan dat stelselloosheid van productie en distributie voor organisatie en planmatige verzorging van de materiële behoeften van het volk en van zijn productie-mogelijkheden moet plaats maken.

In het algemene raam van zulk een planmatige herbouw en opbouw van het economische leven, kunnen de gemeenten met hare rijke ervaring niet gemist worden.

D. Volkshuisvesting.

1. Hoewel het gemeenteprogram der S.D.A.P. welomschreven eisen bevat omtrent het bouwen van goedkope arbeiderswoningen met rijksvoorschotten, dwingt de terughoudendheid der regering op dit terrein tot het aanheffen van de leuze: volledige toepassing van de Woningwet. Ofschoon door de aangebrachte wijzigingen haar betekenis aanmerkelijk is verminderd, zou een loyale toepassing woningbouwverenigingen en -stichtingen in de gelegenheid stellen weer op ruime schaal te bouwen.

Thans is het niet meer te ontkennen, dat zowel bouw als exploitatie van deze gemeenschapswoningen ver uitsteken boven die van het particuliere bezit. Sociaal en economisch heeft deze vorm van beheer in het algemeen volledig aan de verwachtingen voldaan. Het zou zelfs mogelijk zijn productie en exploitatie van arbeiders- en middenstandswoningen op deze wijze in volle omvang te organiseren.

Een volledige toepassing van de woningwet zou voor de bouwvakken bovendien betekenen: gedeeltelijke opheffing van de werkloosheid. Dit zou te meer het geval zijn, indien het bouwen met garantie door woningbouwverenigingen werd aangemoedigd in plaats van tegengaan. Deze vorm wordt nog bijzon-

der aanbevolen, omdat zij voor wat bouw en inrichting van de woning betreft grote vrijheid laat en vooral omdat de kapitaalvoorziening zich over een breed vlak verspreidt. Semi-overheidsorganen, die grote kapitalen beheren, vinden hier solide en sociaalnuttige objecten van belegging. Daarnaast blijft het onvermijdelijk, dat voor bepaalde groepen der bevolking woningen gebouwd worden met bijdragen in de huur. Daarzonder is een goede volkshuisvestingspolitiek onvolledig.

2. Ruime toepassing van de gemeenschapsbouw heeft ook tot gevolg, dat het grote euvel der krotwoning een natuurlijk einde neemt. De aflossingen der annuïteitsleningen lopen parallel met de levensduur van een normale woning. Het opruimen van krotten is dan geen uitzichtloze arbeid meer.

Met de arbeidskrachten, het materiaal en het kapitaal, die thans beschikbaar zijn, kan Nederland, gezuiverd van de krottenellende, uit de crisis te voorschijn komen.

3. Voor het bouwbedrijf, dat veelal van plaatselijke aard is, ligt de weg, die leidt naar planmatige productie, nog geheel open. Gemeentebesturen hebben op dit punt nog te weinig bevoegdheid, doch gedeeltelijk beschikken zij in grotere gemeenten over middelen, om enige ordening te brengen in de vrijwel overal bestaande chaotische toestand. In samenwerking met de organisaties van belanghebbenden is het mogelijk de productie van de nieuwbouw, de omvang van het herbouw, het onderhoud en wat daarmee verband houdt, te regelen.

E. Middenstand.

1. Is het verkrijgen van credieten voor middenstandsbedrijven reeds in normale tijden uiterst bezwaarlijk, in deze crisisperiode zijn de moeilijkheden dikwijls onoverkomelijk. Vele zaken, die op een ge-

zonde basis weder op te bouwen zijn, gaan zonder een goede credietverzorging te gronde. Andere kunnen door gebrek aan voldoende bedrijfskapitaal niet tot ontplooiing komen.

Slaagt de middenstander er ten slotte in crediet te verkrijgen, dan wordt en blijft hij in negen van de tien gevallen van den credietgever afhankelijk. Bijna altijd moet hij de voorwaarde aanvaarden, dat het crediet te allen tijde kan worden opgezegd.

Het behoeft geen nader betoog, dat door deze voorwaarde de kleine middenstanders volledig aan hun leveranciers gebonden zijn en van hen afhankelijk. Hun zelfstandigheid is slechts schijn.

De mogelijkheden van credietverstrekking onder gunstiger bepalingen, zoals met steun der Regering de Nederlandse Middenstandsbank verleent, zijn uitermate beperkt. Deze bank verleent in de regel geen crediet, ook niet aan middenstanders die te goeder naam en faam bekend staan, indien zij geen zekerheid kunnen bieden door borgen, pandgeving van effecten, onroerende goederen, of andere vorm van onderpand. Ook de overheidscredietverlening zal, voorzichtig opgezet, op solide grondslag moeten berusten. Doch deze credietverlening zal in samenwerking met de georganiseerde industriële en handeldrijvende middenstand opgezet moeten zijn als gemeenschapszorg. Haar voorwaarden zullen zo gunstig zijn voor de credietbehoevenden, als in overeenstemming te brengen is met een deskundige beoordeling van de levenskracht en vooruitzichten van de door hen geleide zaken, dus van hare reële credietwaardigheid.

Voor het verlenen van credieten worde het advies ingewonnen van instanties, in welke de middenstand zelve vertegenwoordigd is.

2 en 3. De Middenstand heeft meer dan ooit behoefte aan goed onderwijs, dat zich aansluit bij de behoeften der praktijk.

Nodig zijn zowel algemeen handelsonderwijs, als onderricht in verband met de eisen der Vestigingswet.

De gemeente kan direct in die behoefte voorzien, dan wel daarbij helpend optreden.

4. De instelling van distributie-raden en -commissies kan dienstig zijn om het direct overleg tussen overheid, middenstand en verbruikers mogelijk te maken en te vergemakkelijken.

F. Steun aan kleine boeren.

De steun, die tegenwoordig aan de kleine boeren en tuinders van Rijkswegen wordt verleend, vereist de actieve medewerking der gemeentebesturen. Er zijn nog gemeentebesturen die deze medewerking niet in voldoende mate verlenen. Vooral loyale toepassing dezer steunmaatregelen worde geëist.

De steunregeling zelve is schriel. Het is taak der gemeentebesturen bij de Regering op verruiming der normen aan te dringen.

G. Onderwijs.

1. De mate van ontwikkeling van een volk is beslissend voor zijn toekomst. Door deze gedachte geleid, heeft de S.D.A.P. in haar ruim veertig-jarig bestaan op de bres gestaan voor goed volksonderwijs, hygiënische verzorging van het volkskind. De resultaten bleven niet uit: in het algemeen heeft de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van de Nederlandse jeugd een belangrijke schrede voorwaarts gedaan.

Deze opmars is thans onderbroken. Veel wat in jaren van moeizame arbeid is opgebouwd, wordt neergehaald. Gemeentebesturen en Regering gaan hand in hand bij de afbraak van het onderwijs. Bij overvolle klassen staan duizenden onderwijskrachten op straat. Terwijl in een tijdperk van economische neergang de lichamelijke verzorging van het kind meer dan ooit voorzieningen van overheidswege vraagt, wordt hetgeen bestaat afgeschaft.

De gevolgen van deze soort crisis-politiek kunnen niet uitblijven. Morele verwildering, fysieke achter-

uitgang, onbekwaamheid voor de arbeid en ongeschiktheid voor de individuele plichten van den staatsburger in een democratische staatsorde zullen de kenmerken zijn van het opgroeiend geslacht. De economische en geestelijke weerbaarheid van het Nederlandse volk wordt in haar wortels aangetast.

In naam van de jeugd en van de toekomst van het Nederlandse volk eist de S.D.A.P. herstel van de opvoedkundige waarde van het volksonderwijs. Er zijn thans in Nederland beschikbare onderwijzers en onderwijzeressen te over om deugdelijk onderwijs in kleiner klasverband te geven; ontzaglijk groot is het aantal werkloze leerkrachten, die de lichamelijke ontwikkeling van het kind kunnen bevorderen; talloze gediplomeerde vakonderwijzers zien reikhalzend uit naar mogelijkheden om aan de slag te komen.

Daarnaast is op voldoende schaal voeding, kleding en schoeisel voor het arme kind nodig.

2. Uitbreiding van het Nijverheidsonderwijs is dringend nodig. Te veel kinderen van ons volk gaan na het verlaten der lagere school het leven in, zonder grondig een vak te hebben geleerd, met welker uitoefening zij later het brood kunnen winnen. De regering voert de Nijverheidsonderwijswet (die 70 % der kosten legt op het Rijk en 30 % op de gemeenten) te slap uit. Ook het initiatief der gemeenten laat te wensen over.

Het land- en tuinbouw-onderwijs dient eveneens krachtig bevorderd te worden.

H. Openbare gezondheid.

1. De materiële verheffing van de arbeidersklasse en de gemeentelijke bemoeiingen op sociaal gebied, hebben een onmiskenbaar gunstige invloed op de openbare gezondheid uitgeoefend.

Hygiënische zorg voor het schoolkind, goede ziekenhuizen, geneeskundige armenzorg in haar volle omvang, hebben, naast de uitnemende werking van de ziekenfondsen, de Nederlandse volkskracht aanmer-

kelijk doen toenemen, epidemieën, die in vroegere tijden regelmatig terugkeerden, uitgebannen en het sterftecijfer van jong en oud belangrijk doen dalen.

Thans moet geconstateerd worden, dat tekenen van teruggang, als gevolg van de daling van het levenspeil, waarneembaar zijn. Een groot deel van het volk leeft al geruime tijd aan de rand van de armoede, sociaal-hygiënische bemoeiingen zijn of worden afgebroken — de gevolgen hiervan kunnen niet uitblijven.

Ook al zou binnen afzienbare tijd een belangrijk herstel van het economisch leven intreden, dan zou de inwerking van de crisis op de teruggang, als gevolg van de daling van het levenspeil, waarneembaar zijn. Regeerders, overheidsorganen, die nalatig blijven zich hiervan rekenschap te geven of ook dit beschouwen als te behoren tot de noodzakelijke aanpassing aan gewijzigde verhoudingen, geven blijk van een onge-rechtvaardigd optimisme.

Van tienduizenden werklozen is de fysieke achter-uitgang niet meer te keren, doch nog is het niet te laat om de kracht en de gezondheid van het opgroeiend geslacht te behouden.

Daarom luidt de kreet van de S.D.A.P.: nauwlet-tende zorg voor de openbare gezondheid!

2. Bij de verlaagde uitkeringen aan werklozen en armen lijdt het geen twijfel, of in een aantal gezin-nen verdwijnt het warme maal van de tafel. Het aantal kinderen, dat slecht gevoed ter school komt, neemt met de dag toe. Niemand kan als onaantast-baar oordeel uitspreken, dat er in Nederland geen honger wordt geleden. Het behoort tot de crisistaak der gemeentebesturen, dat daar, waar de behoefte bestaat, in de wintermaanden gelegenheden worden opengesteld, waar men tegen een zeer lage prijs een warm maal kan bekomen. Elke dag behoort aan kin-deren, die daar behoefte aan hebben, de gelegenheid te worden geboden deel te nemen aan een maaltijd,

zonder dat daarvoor de ouders financiële offers moeten brengen.

3. De zorg voor zuigelingen en kleuters worde in stand gehouden en uitgebreid. De verzorging, in de eerste levensjaren aan het kind gegeven, brengt later duizendvoudige rente op. Hetzelfde kan gezegd worden van de zorg aan de schooljeugd besteed. Verzet moet worden aangetekend tegen het streven om de ontwikkeling der schoolartsendiensten te belemmeren. Geijverd dient voorts te worden voor stichting waar zij nog niet bestaan.

1. Arbeidsvoorwaarden van het Gemeentepersoneel.

1. De ontwikkeling der denkbeelden omtrent de positie van den arbeider in het bedrijf, doet het oude begrip „loonslavernij” in onbruik raken. Door middel van hunne vakorganisaties hebben de arbeiders op het terrein der arbeidsvoorwaarden hunne rechten weten te veroveren en vast te houden.

De volgende etappe is: medezeggenschap van de georganiseerde arbeiders in het bedrijfsbeheer.

Veel kennis, bekwaamheid en ervaring blijven door het gebrek aan medezeggenschap voor de openbare bedrijven onbenut, terwijl aanwending van deze eigenschappen verstarring van het openbaar bedrijf kan voorkomen.

Waar vooral in deze crisistijd zulke grote offers van het overheidspersoneel worden gevraagd, is het van groot algemeen belang, dat het zelve over de noodzakelijkheid, voortvloeiende uit het bedrijfsbelang, van het brengen dezer offers kan oordelen.

2. Niets is zo fnuikend voor de waarde van door de overheid in het leven geroepen instituten, bekleed met, deels adviserende, deels beslissende bevoegdheid, dan het maken van de handelingen van dergelijke lichamen tot schijnvertoningen.

Vastgesteld moet worden, dat het georganiseerd overleg in de laatste jaren deze weg is opgedrongen.

Men handhaafde de vorm, doch ontnam er het wezen aan.

In het particuliere bedrijf houden de georganiseerde machten van werkgevers en werknemers elkaar in evenwicht. Gaan de werklieden te ver in hun eisen, dan beantwoorden de werkgevers dit in laatste instantie met beëindiging der dienstbetrekking, gaan de eisen der werkgevers de grenzen van het redelijke te buiten, dan beschikken de arbeiders, eveneens in laatste instantie, over het wapen der werkstaking. Tussen beide uitersten beweegt zich het instituut van Rijksbemiddeling, dat voor beide partijen een reëel karakter draagt.

Voor het overheidspersoneel ligt de verhouding geheel anders. Tegenover de overmachtige positie van de werkgeefster, kan het niets anders stellen, dan de argumentatie, de overreding, het bepleiten van het goed recht. Werkstaking als laatste middel is het verboden.

Het georganiseerd overleg treedt dus in de plaats van het gebruik van machtsmiddelen. Komt de vertegenwoordiger der overheid met bindend mandaat ter vergadering van het georganiseerd overleg, of wel staat het bij voorbaat vast, dat ingediende voorstellen niet meer voor wijziging vatbaar zijn, dan heeft het overleg geen reële betekenis meer.

Overleg betekent het pogen met elkander tot overeenstemming te komen, elkaar te overtuigen.

Als dit element bij de onderhandelingen ontbreekt, zijn zij voor beide partijen zonder betekenis geworden.

Zonder reëel overleg, is geen goede rechtspositie van het overheidspersoneel mogelijk.

3. In deze tijd van reactie op velerlei gebied, poogt men de vrouw uit vele takken van overheidsdienst te verwijderen. De S.D.A.P. ziet daarin een aanranding van de rechten van de vrouw als mens en als staatsburgeresse.

J. Armenzorg.

1. De kosten der Armenzorg zijn in de crisisjaren snel gestegen. Velen, die in een normale tijd in staat zijn zelf in hun onderhoud te voorzien, zien zich de mogelijkheid daartoe thans ontnomen. Anderen, die door hun kring op de been gehouden werden, zijn in deze slechte tijden genoopt een beroep op de overheid te doen. De gemeenten moeten de enorme sommen, die dit alles vergt, opbrengen, zonder dat het Rijk ook maar enige steun verleent. De Armenzorg-kosten zijn practisch crisis-lasten geworden. Het Rijk dient er in bij te dragen.

K. Samenwerking van gemeenten.

Volgens art. 129 der Gemeentewet kunnen de besturen van twee of meer gemeenten tezamen een regeling treffen ter gemeenschappelijke behartiging van belangen, waaronder mede wordt begrepen de voorziening in zaken, inrichtingen of werken, bij welke zij betrokken zijn.

Zo wordt het ook voor kleine gemeenten mogelijk voorzieningen te treffen, die voor elk harer afzonderlijk onmogelijk zouden zijn. Te weinig nog wordt die samenwerking betracht. Zij dient in het algemeen volksbelang te worden nagestreefd. Zo zou men gezamenlijke ziekenhuizen, schoolartsendiensten bepaalde onderwijsinrichtingen, slachthuizen, bouw- en woningdiensten enz. tot stand kunnen brengen.